

**UGDYMO
KARJERAI
VEIKLOS
PLANAS**

METODINĖS GAIRĖS
GIMNAZIJOS KARJEROS SPECIALISTUI

MIELI KOLEGOS,

Ugdymas karjerai - neišsemiamą tema, kurioje kiekvienas sukamės kaip išmanydamas.

Individualios ir grupinės konsultacijos, ekskursijos, paskaitos, kūrybinės dirbtuvės, mokymai, profesinis veiklinimas, karjeros testai, sėkmės istorijos ir daugybė kitų metodų kiekvienam iš mūsų šauna į galvą, kai pradėdame planuoti ateinančių mokslo metų veiklas ir nors visi jie yra skirtingi, tačiau be galo naudingi mokiniams!

Šiame leidinyje pasidalinsiu praktiniais patarimais kokias veiklas ir koku laikotarpiu planuoti dirbant gimnazijos ugdymo karjerai specialistu.

Pateiktos rekomendacijos - tai mano subjektyvi nuomonė ir požiūris, kurį susiformavau dirbdamas nepriklausomu karjeros konsultantu bei domėdamasis kitų pasaulio šalių patirtimi ir ji gali skirtis nuo "Euroguidance" nuomonės.

Laurynas Puidokas

GAIRES PARENGĖ
LAURYNAS PUIDOKAS

FINANSAVO
EUROGUIDANCE

I GIMNAZIJOS KLASĖ

Bendrosios kompetencijos, savęs pažinimas ir profesijų plotis

I-oji gimnazijos klasė yra laikas, kuomet mokiniai privalo skirti dėmesį bendrųjų kompetencijų ugdymui bei lygiagrečiai užsiimti savęs pažinimu, taip pat, svarbu mokiniams parodyti koks milžiniškas potencialių pasirinkimų kiekis egzistuoja, nes šiame amžiuje mokiniai pradeda nepasitikėti savimi, jei nei viena iš populiariausių profesijų jų nedomina.

Skirtingi šaltiniai nurodo, jog 5-15 metų perspektyvoje itin svarbios bus kompetencijos, kurias sunkiai gali pakeisti robotai, tačiau, iš kompetencijų sąrašo nesitraukia ir bazinės kompetencijos.

- Kritinis mąstymas
- Kūrybiškumas
- Tarpdiscipliniškumas
- Tarpkultūrinės komunikacijos žinios
- Kompleksinis problemų sprendimas
- Socialinis-emocinis intelektas
- Pasitikėjimas savimi ir kitais
- Tikslų kėlimas
- Laiko planavimas

TAIP! Planuojant ugdymo karjerai veiklas galime naudoti įvairiausias metodus ir formas, tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad numatomi užsiėmimai būtų skirti bendrųjų kompetencijų ugdymui bei savęs pažinimui.

NE! Šiame laikotarpyje nereikėtų organizuoti išvykų skirtų susipažinti su konkrečia profesija (nebent yra grupė asmenų besidominčių konkrečiai ja). Jei planuojate vykti į studijų parodą I gimnazijos kl. mokiniams nereikia susipažinti su aukštosiomis mokyklomis ir jų studijų programomis – parodos metu dėmesį reikėtų skirti karjeros konsultantų erdvei bei profesinio orientavimo salei.

IDĖJOS VEIKLOMS

Užsiėmimas su psichologu „Mano vertybės“

Viena iš svarbių detalių pažįstant save – asmeninių vertybių pažinimas ir aiškus jų įvardinimas. Jūsų mokyklos arba pedagoginės-psichologinės tarnybos psichologas gali padėti mokiniams išsiginčyti asmenines vertybes, kuriomis naudojantis bus galima sėkmingai planuoti būsimą karjerą.

Klasės valandėlių ciklas „Pasitikėjimas savimi ir kitais“

Dažnai pastebime, kad dalis vaikų yra linkę nuvertinti save ir nepasitikėti savo jėgomis arba atvirkščiai – pasitikėti tik savimi, o ne kitais. Abu kraštutiniai nėra geri profesiniame kelyje. 4 ar daugiau klasės valandėlių ciklas gali padėti vaikams šių kraštutinumų atsikratyti.

Kritinio mąstymo ugdymas ekskursijoje

Planuojant išvykas svarbu, kad išvykos turinys būtų aktualus visiems jos dalyviams. Apsilankydami nacionalinių naujienų portalų, televizijų studijose arba susitikdami Lietuvos kariuomenės atstovais galime gvildinti kritinio mąstymo temą.

Klasės valandėlė arba kviestinis lektorius: Profesijų plotis

Atlikite su mokiniais užduotį: su niekuo nesitariant ir neieškant informacijos paprašykite užrašyti visas jiems žinomas profesijas. Pristatykite kiek jų egzistuoja iš tiesų. Užsiėmimo metu svarbu suintriguoti mokinius pasirinkimo galimybėmis bei paskatinti juos domėtis potencialiomis galimybėmis ateityje.

Kviestinis lektorius: Tikslų kėlimas ir laiko planavimas

Jeigu planuojate į mokyklą pasikviesti svečią – pasistenkite atrasti žmogų, kuris galėtų pasidalinti praktiniais patarimais apie tikslų kėlimą bei laiko planavimą. Tai gali būti visiškai nepriklausomas lektorius arba vienas iš aukštųjų mokyklų dėstytojas.

MBTI asmenybės testas

Atlikite su vaikais MBTI asmenybės testą ir aptarkite jo rezultatus diskusijos principu. Kokios profesijos geriausiai tinka įvairiems asmenybės tipams.

Jungtinės pamokos (tarpdiscipliniškumo ugdymas)

Inicijuokite, kad dalykų mokytojai planuodami jungtines pamokas įtrauktų ir ugdymo karjerai aspektą. Pamokos metu galite pasikviesti specialistą, kuris savo darbe plačiai naudoja dvi skirtingas mokslų sritis arba pažiūrėkite filmukų, kuriuose pristatomos profesijos, diskutuokite su vaikais apie tarpdiscipliniškumo svarbą.

Tarptautiniai projektai (tarpkultūrinės komunikacijos ugdymas)

Inicijuokite, kad mokykla dalyvautų tarptautiniuose projektuose, taip pat, suteikite galimybes mokiniams dalyvauti trumpalaikiuose tarptautiniuose mainuose ar projektuose individualiai.

II GIMNAZIJOS KLASĖ

Profesijų pažinimas ir savianalizė

II-oje gimnazijos klasėje tęsiasi savęs pažinimo tema, tačiau šiame etape ji tampa gilesnė, nes mokslo metų viduryje mokiniai susidurs su pirmuoju rimtesniu karjeros kelio iššūkiu – individualaus ugdymosi plano rengimu. Šiame etape svarbu artimiau susipažinti su profesijomis, kurios atitinka mokinio interesus ir/ar gabumus.

Dažnas II-okas gimnazistas susiduria su rimtu galvos skausmu, nes aplinkiniai įtikina, kad būtent 10-oje klasėje mokinsys turi apsispręsti dėl būsimos profesijos, tačiau šiame etape jis turi išsigryninti, kurios iš profesijų grupių jį traukia labiausiai bei geriausiai atitinka jo turimus gebėjimus, o tuomet artimiau susipažinti su potencialiai jam tinkamomis profesijomis. Įvairūs skirtingi šaltiniai nurodo, kad didžiausią įtaką mokinio karjeros pasirinkimui turi trys grupės: mokytojai, tėvai ir draugai, todėl labai svarbu, kad planuojant veiklas tiek mokinių tėvai, tiek ir su jais dirbantys mokytojai būtų informuoti apie egzistuojančias galimybes, pasirinkimus bei naujoves. Labai svarbu nesistengti įtikinti mokinių rinktis vieną ir kitą potencialiai sėkmingą ir pelningą profesiją – padėkime jiems atrasti tai, ko jie labiausiai nori.

TAIP! Šiame etape – laisvė kūrybai. Savianalizė daugeliui atrodo gana "sausą" ir neįdomi tema, todėl visos priemonės padedančios sudominti mokinius šia veikla yra tinkamos, tačiau svarbu, kad mokiniai atsakymus rastų patys, o ne juos išgirstų iš jūsų lūpų.

NE! Nereikėtų akiai pasikliauti ateities profesijų sąrašais, rinkos prognozėmis bei informacija, kuri nurodo, kokių profesijų atstovų reikės ateityje. Jei mokinsys turi gebėjimų ar susidomėjimą potencialiai perspektyvia kryptimi – paraginkime jį, tačiau jokia būdu "neprimeskime" jam vienos ar kitos specialybės.

Planuojant išvyką į studijų parodą – II gimnazijos kl. mokiniams užduotis lieka tokia pati, kaip ir I gimnazijos kl. mokiniams.

IDĖJOS VEIKLOMS

Individualios karjeros konsultacijos

Skirkime laiko mokslo metų eigoje su kiekvienu mokiniu pabendrauti individualiai - aptarkime jo stiprybes ir silpnybes, pasidomėkime profesiniais interesais. Esant poreikiui padėkime užpildyti individualų ugdymo planą arba susidaryti karjeros planą. Vienai konsultacijai skirkite bent 30 minučių.

Klasės valandėlių ciklas „Profesiniai stereotipai“

Šio amžiaus mokiniai aktyviai domisi potencialiais karjeros keliais, tačiau dėl vyraujančių stereotipų yra linkę atmesti vieną ar kitą profesiją, nes ši yra nevyriška arba nemoteriška. Skirkime bent 4 klasės valandėles aptarti šiai temai bei išbandyti keletą Lygių teisių kontrolieriaus tarnybos siūlomų užduočių mokiniams.

Informacinis klasės tėvų ir vaikų susirinkimas dėl ugdymo plano

Tėvai turi vieną iš didžiausių įtakų mokinio karjeros pasirinkimui, todėl labai svarbu, kad tiek tėvai, tiek mokiniai girdėtų absoliučiai vienodą informaciją dėl individualaus ugdymosi plano rengimo. Pristatydami šią užduotį kartu pakvieskite mokinius ir jų tėvus.

Dr.Holland arba kitas karjeros testas

Mokiniams svarbus konkretumas. Atlikus vieną iš galimų karjeros testų mokiniai aiškiau pamatys, kurios profesijų grupės geriausiai atitinka jų interesus bei gebėjimus bei galės kryptingai ieškoti informacijos apie profesijas, kurios papuola į jiems tinkamiausias grupes.

Tų metų abiturientų stojimo reikalavimai

Nors stojimo į aukštąsias mokyklas reikalavimai keičiasi dažnai, tačiau svarbu dabartinius II-okus gimnazistus supažindinti su egzistuojančia tvarka, pristatyti kokius egzaminus reikia laikyti norint stoti į juos dominančias sritis. Atkreipkite dėmesį į dažniausias klaidas (pvz.: norėtų studijuoti psichologija, tačiau nesimokė biologijos ir pan.)

Buvusių mokinių sėkmės istorijos

Jei gimnazijos karjeros specialistu dirbate jau ilgesnį laiką - tikrai pamenate buvusių mokinių, kuriems profesijos pasirinkimas, individualaus ugdymosi plano sudarymas bei kiti iššūkiai buvo didžiulis galvos skausmas. Pakvieskite juos trumpam sugrįžti į mokyklą ir pasidalinti savo patirtimi su dabartiniais gimnazistais.

Susitikimai su įvairių profesijų atstovais

Suteikite galimybę mokiniams gyvai pabendrauti su įvairių profesijų atstovais bei išsiaiškinti kaip atrodo jų darbo diena realybėje. Svarbu šios veiklos neorganizuoti visai klasei, o parinkti mokinius, kuriuos galėtų dominti konkreti profesija bei padaryti mažą susitikimą tarp mokinių bei specialisto. Į šią veiklą puikiai galima prijungti ir vyresnius - III-okus gimnazistus.

III GIMNAZIJOS KLASĖ

Profesijų pažinimas ir veiklinimo praktika

III-oji gimnazijos klasė yra laikas, kuomet mokiniai privalo tęsti kiek anksčiau pradėtą išsamų susipažinimą su jų interesus bei gebėjimus atitinkančiomis profesijomis. Mokslo metų viduryje mokiniai jau turėtų būti apsisprendę dėl 2-5 profesijų, kurios jiems atrodo tinkamos. Antrajame pusmetyje reiktų planuoti profesinio veiklinimo arba šėšėliavimo praktiką.

Dažnas atvejis, kad mokinys vis dar negali įvardinti profesijų, kurios jam tiktų ir patiktų – skirkite mokiniui papildomo individualaus dėmesio.

Portale „MUKIS“ galite rasti 1500 skirtingų profesijų aprašymus lietuvių kalba, svetainėje „AIKOS“ – 1400 profesijų aprašų, Europos Komisijos ESCO portale – 2942 profesijų aprašymus, šaltiniuose kitomis kalbomis šie skaičiai yra dar didesni. Parodykite mokiniams prieigą prie šių portalų ir skirkite namų darbų užduotis.

Svarbu, kad mokiniai žinodami savo gabumus ir gebėjimus, interesus bei asmenines savybes gebėtų atsirinkti profesijas, kurios juos domina ir kryptingai dirbti priimant galutinį sprendimą dėl profesijos. Viena iš geriausių pagalbinių priemonių paskutiniam sprendimui – šėšėliavimas.

Baigiant III gimnazijos klasę – sprendimas dėl profesijos jau turėtų būti daugmaž galutinis.

TAIP! Šiame etape reikia skatinti individualų mokinių domėjimąsi ir norą aktyviau dalyvauti ugdymo karjerai veiklose. Artėjant prie mokyklos baigimo vis mažiau veiklų tampa reikalingos visai mokinių grupei, todėl svarbu kiekvienam padėti individualiai.

NE! Šiame laikotarpyje nereikia mokiniams liepti pasirinkti studijų programos arba konkrečios mokyklos – svarbu, kad mokinys suprastų kuo jis nori būti baigęs mokyklą, o studijų programų aprašai yra tik pagalbinių priemonė ieškant atsakymo.

Mokiniams, planuojantiems vykti į studijų parodą lieka galioti jaunesniųjų mokinių užduotis, tačiau III-okai gimnazistai jau turėtų susipažinti su aukštųjų mokyklų studijų programomis.

IDĖJOS VEIKLOMS

Video pamokos apie profesijas

Įvairūs šaltiniai internete (vienas iš jų – portalas www.busiu.eu) gali pasiūlyti įvairiausių video pamokų, kuriose skirtingų profesijų atstovai pristato savo darbo specifiką. III gimnazijos klasės mokiniai jau mokosi pagal individualų ugdymosi planą, todėl paraginkite mokytojus, kad į savo pamokas įtrauktų ugdymo karjerai video pamokų.

Profesijų aprašai

Suteikite prieigą mokiniams prie portalų „MUKIS“, „AIKOS“ ir Europos Komisijos ESCO pateikiamų profesijų duomenų bazių. Skirkite jiems namų darbus, kad vadovaujantis savo seniau atliktų testų arba karjeros konsultacijų rezultatais susipažintų su jiems geriausiai tinkančių profesijų aprašais.

Profesinio veiklinimo praktika (šėšėliavimas)

Didelė dalis mokinių negali priimti galutinio sprendimo vien tik teoriškai susipažinę su įvairiomis profesijomis, todėl profesinio veiklinimo praktika gali būti pagalba priimant sprendimą. Imantis šios veiklos svarbu būti padėjėju mokiniams, tačiau nereikėtų viso darbo atlikti už juos. Paraginkite mokinius pačius parašyti laišką vienai ar kitais bendrovei, padėkite jiems sukurti motyvacinį laišką, tarpininkaukite tarp mokyklos, mokinio ir bendrovės, jei profesinis veiklinimas vyktų pamokų metu.

Kviestiniai lektoriai: Profesijos pasirinkimas

Pasikvieskite į mokyklą koučingo specialistų, karjeros konsultantų bei kitų kviestinių lektorių, kurie pasidalins patarimais kaip reikėtų tinkamai pasirinkti profesiją, kokius žingsnius ir kada žengti. Sakoma, kad savame krašte pranašu nebūsi, todėl svarbu, kad mokiniams apie profesijos pasirinkimą kalbėtų net tik mokyklos darbuotojai, bet ir kviestiniai svečiai.

Individualios konsultacijos su psichologu

Mokiniams, kurie III-oje gimnazijos klasėje dar negali įvardinti keleto profesijų, kurios juos domina reikėtų organizuoti papildomas individualias karjeros konsultacijas. Būna atvejų, kai negebėjimas pasirinkti susijęs su nepasitikėjimu, stereotipais, aplinkinių įtakai ar baimėmis, todėl geriausia, kad papildomos karjeros konsultacijos vyktų su mokyklos arba pedagoginės-psichologinės tarnybos psichologu.

Išvyka į regioninį karjeros centrą arba Užimtumo tarnybą

Praktiniai patarimai iš regioninių karjeros centrų arba Užimtumo tarnybose įkurtų Jaunimo darbo centrų specialistų – puiki motyvacinė priemonė mokiniams. Pasitarkite su mokiniams – kokios temos jiems būtų aktualiausios (kūrybinės profesijų dirbtuvės, darbo rinkos tendencijos, įsidarbinimo galimybės ir kt) ir suplanuokite išvyką į artimiausią įstaigą.

IV GIMNAZIJOS KLASĖ

Tolimesnio mokslo galimybės

IV-oji gimnazijos klasė yra laikas, kuomet mokiniai privalo turi priimti galutinius sąmoningus sprendimus dėl profesijos pasirinkimo ir tolimesnio mokymosi galimybių. Svarbu, kad per pirmuosius 3 mokslo metų mėnesius mokiniai tiksliai žinotų kokią profesiniu keliu nori eiti, o likusį mokslo metų laiką skirtų ieškojimams kur ir kaip įgyvendinti savo tikslus.

Pirmiausia mokiniai turi nuspręsti ką veiks baigę mokyklą: universitetas, kolegija, profesinė mokykla, darbo rinka, laisvi metai ar kitų variantai. Daug diskusijų kelia ir klausimas dėl studijų vietos pasirinkimo. Nesinorėtų skatinti emigracijos iš Lietuvos, tačiau trumpalaikė emigracija mokymosi tikslais gali būti naudinga mokiniams – taip jie gauna naujų tarptautinių pažinčių, parsiveža naujų idėjų, tačiau labai svarbu po mokslų paskatinti juos grįžti kurti į Lietuvą. Suteikite mokiniams galimybę pasirinkti kuris variantas jiems yra priimtinesnis.

Išgirdę, kad mokiniai jau išsirinko mokymo arba studijų programą, į kurią stos po mokyklos baigimo, įsitikinkite, kad jų pasirinkimas sąmoningas. Paprašykite, kad jie įvardintų kokius dalykus jiems teks mokytis, kokius egzaminus laikyti, kokios bus atsiskaitymo formos aukštojoje ar profesinėje mokykloje.

TAIP! IV gimnazijos klasėje mokiniams reikia susipažinti su kuo daugiau Lietuvos ir užsienio aukštųjų bei profesinių mokyklų, todėl aktyviai organizuokite išvykas į studijų parodas bei kvieskite aukštųjų mokyklų atstovus į savo mokyklą.

NE! Šiame etape nebereikėtų grįžti prie savęs pažinimo temų, motyvacinių paskaitų – tai konkrečių sprendimų etapas, kuomet mokiniai žinodami kuo norėtų būti, turi pasirinkti, kuri institucija ar kuris metodas padės jiems pasiekti norimo rezultato.

Jei yra poreikis – konsultuokite mokinius individualiai, tačiau to imtis turite nuo pat pirmųjų mokslo metų dienų.

IDĖJOS VEIKLOMS

Studijų paroda

Organizuokite išvyką į vieną iš studijų parodų ir pasirūpinkite, kad mokiniai tikslingai pabendrautų su aukštosiomis mokyklomis, kurios siūlo studijų programas, geriausiai atitinkančias jų pasirinktas profesijas.

Kviestinis svečias: Mokslas užsienyje

Pristatykite mokiniams ir studijų užsienyje idėją – pasikvieskite vienos iš agentūrų atstovą, kuris jūsų abiturientams pristatys kuo skiriasi mokslas Lietuvoje ir užsienyje, papasakos techninių detalių dėl kainos, trukmės, formos bei atsakys į visus iškilusius klausimus.

Aukštųjų arba profesinių mokyklų atstovai

Pasikvieskite įvairių aukštųjų mokyklų arba profesinių mokyklų atstovus, kurie pristatys jų institucijos siūlomas studijų ar mokymo programas.

LAMA BPO atstovai

Jei yra galimybė – pasikvieskite LAMA BPO atstovus, kurie iš pirmų lūpų papasakos apie visas tų metų stojimo tvarkas, konkursinio balo skaičiavimo metodiką bei atsakys į specifinius klausimus, kurie gali kilti mokiniams.

Sėkmės istorija: Laisvi metai (gap year)

Jei turite buvusį mokyklos mokinį, kuris nusprendė turėti laisvus metus, o po jų pasirinko savo profesiją – pakvieskite jį pasidalinti savo praktinėmis patirtimis ir patarimais, tačiau pasirūpinkite, kad tai būtų sėkmės istorija ir buvęs mokinys laisvus metus išnaudojo tikslingai.

Sėkmės istorija: Studijos užsienyje

Šiuo atveju vėl gali praversti buvę mokyklos mokiniai – pakvieskite tuos, kurie baigė studijas užsienyje ir grįžo dirbti į Lietuvą arba šiuo metu vis dar studijuoja ir paprašykite, kad jie neformaliai pasidalintų savo patirtimis – kas patiko/nepatiko, kas labiausiai išgąsdino arba nudžiugino.

Sėkmės istorija: Profesinis mokslas

Raskite žmogų (gali būti ir buvęs mokinys), kuris baigęs vidurinę mokyklą pasuko ne į aukštąją, o į profesinę mokyklą ir šiuo metu dirba savo mėgstamą darbą. Paprašykite jo pasidalinti patirtimi, kaip gimė tokia idėja, ar aplinkiniai žmonės tam prieštaravo, ar džiaugiasi savo pasirinkimu.

Tėvų susirinkimas

Nepamirškite su mokyklos pabaigoje laukiančiais iššūkiais supažindinti ir mokinių tėvų. Susirinkimą reiktų planuoti per pirmuosius tris mokslo metų mėnesius ir tėvams pristatyti visas stojimo tvarkas, naujoves. Taip pat, susirinkimo metu reikia parodyti tėvams, kad tiek universitetas, tiek kolegija, tiek profesinė mokykla yra tinkami pasirinkimai jų vaikui – svarbu, kad įstaiga gali suteikti geriausios kokybės išsilavinimą, reikalingą pasirinktai profesijai.

NAUDINGOS NUORODOS

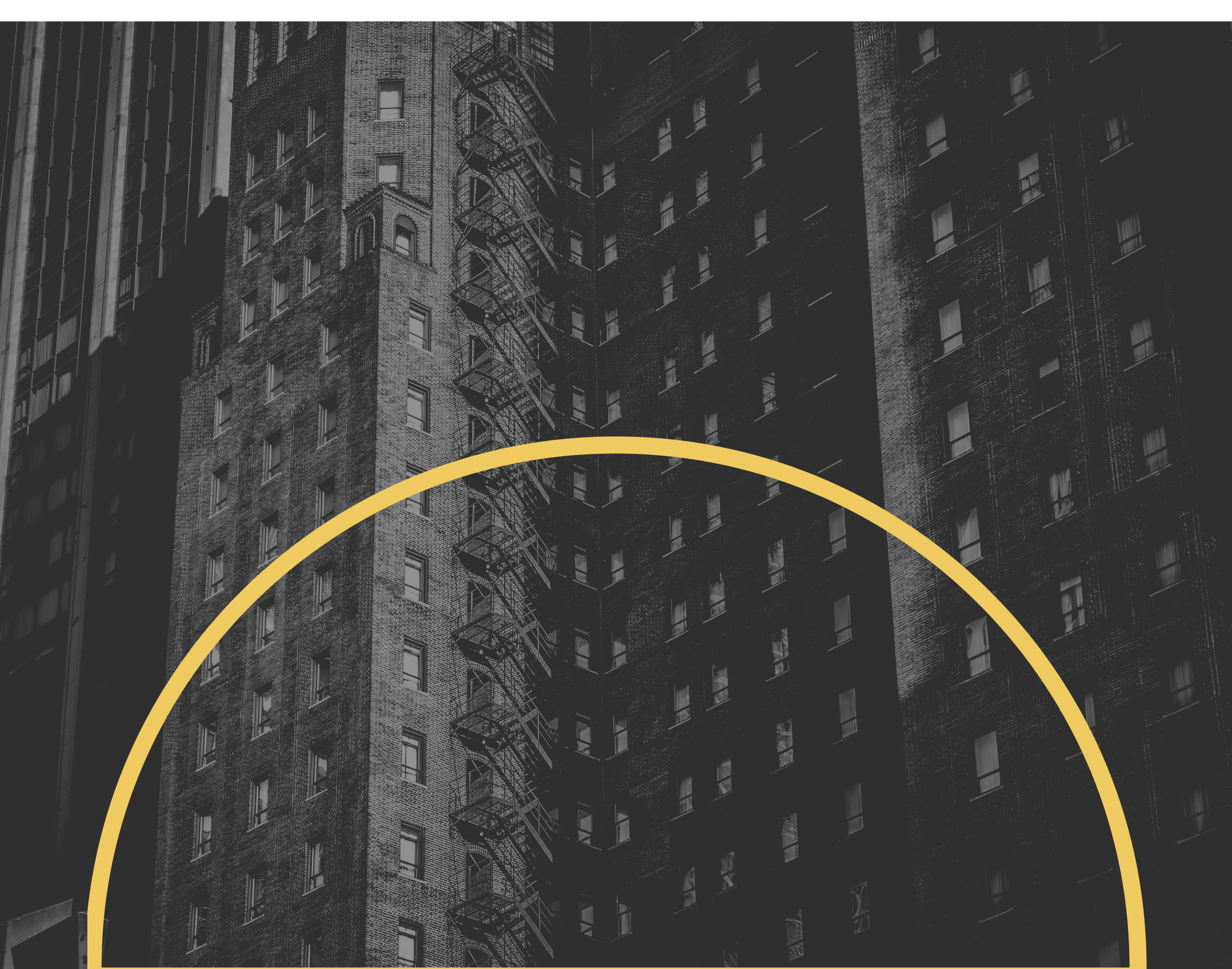
- Euroguidance (www.euroguidance.lt)
- MUKIS (www.mukis.lt)
- AIKOS (www.aikos.smm.lt)
- MBTI asmenybės testas (www.charakteris.info)
- Dr.Holland karjeros testas (www.mukis.lt/mod/sppk)
- LAMA BPO (www.lamabpo.lt)
- Studijų kokybės vertinimo centras (www.skvc.lt)
- Vyriausybės strateginės analizės centras (www.mosta.lt)
- Profesinio orientavimo projektas "būsiu_" (www.busiu.eu)
- Užimtumo tarnyba (www.uzt.lt)
- Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (www.lygybe.lt)
- Projektas "B RE A K!" (www.bre-ak.eu/lt)

NAUDOTI ŠALTINIAI

Rengiant metodinę medžiagą buvo naudojamos duomenimis iš Užimtumo tarybos, projekto "būsiu_", Vyriausybės strateginės analizės centro, MUKIS, AIKOS, Euroguidance ir LAMA BPO portalų. Taip pat ir kitais Lietuvos bei užsienio šaltiniais:

- Įkvėpti, patarti, palaikyti. Ugdymo karjerai gidas (Edukatoriai.lt)
- Future Skills (www.collegelife.co)
- What skills will you need in 2025? (www.deakinco.com)
- Careers curriculum framework (www.education.vic.gov.au)
- How to create a career plan? (www.youthcentral.vic.gov.au)
- 5 tips for career planning (www.idreamcareer.com)

Bei asmenine autoriaus praktine-profesine patirtimi konsultavime.

2019